

Rahandusministri 14. juuni 2011. a määruse nr 30 „Residendist füüsilise isiku tulu deklareerimine“ muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Eelnõu eesmärk on muuta rahandusministri 14. juuni 2011. a määrusega nr 30 „Residendist füüsilise isiku tulu deklareerimine“ (edaspidi *määrus*) kehtestatud vorme, et tagada nende kooskõla 2024. aastal jõustunud tulumaksuseaduse (edaspidi *TuMS*), sotsiaalmaksuseaduse (edaspidi *SMS*) ja kogumispensionide seaduse (edaspidi *KoPS*) muudatustega.

TuMS muutmise alusel muudetakse investeerimisest saadud tulude maksustamise reegleid ja deklareerimist. Alates 2024. aastast lubatakse investeerimisega seotud kulusid ja investeeringutest saadud kahju kasust maha arvata nii investeerimiskonto kasutamise kui ka tavasüsteemis investeerimise korral.

TuMS muudatuste tulemusel muutub investeerimiskonto reeglistik väikeinvestorite vajadusi paremini arvestavaks ja deklareerimisel lihtsamaks, võimaldades maksuefektiivset investeerimist senisest enamate finantsinstrumentide. Investeerimiskonto finantsvara loetellu hõlmatakse pandikirjad ja reguleeritud ühisrahastuse instrumendid.

Eelnõuga muudetakse füüsilise isiku maksustatavast tulust koolituskulude mahaarvamise ja deklareerimise tingimusi. Pikeneb noorte huviharidusega seotud kulude mahaarvamise õigus üle 18-aastaste õppijate puhul kuni põhikooli, gümnaasiumi või kutseõppe tasemeõppe lõppemiseni või õpilase kooli nimekirjast väljaarvamiseni.

Alates 2024. aastast ei ole enam õigust maksuvaba tulule lapse ülalpidamise korral ja abikaasa eest. Lisaks kaotati residendist füüsilise isiku õigus arvata oma maksustatavast tulust maha eluasemelaenu intressid.

Tulenevalt sotsiaalmaksuseaduse muutmisest tekib füüsilisest isikust ettevõtja õigus arvata maksustatavast tulu maha arvestuslik hüvitis kõikidele töövõimetuslehtede korral. Selleks muudetakse füüsilisest isikust ettevõtja töövõimetuslehe andmete tabelit.

KoPS muudatusega, mis on seotud investeerimiskonto finantsvara loetelu laiendamisega, välistatakse pensioni investeerimiskonto kasutamisel lubatud investeeringute seast osa n-õ tavalise investeerimiskontoga hõlmavat finantsvara.

1.2 Eelnõu ettevalmistajad

Määruse eelnõu on koostanud Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika osakonna peaspetsialist Jelena Reiman (tel: 58027126, e-mail: jelena.reiman@fin.ee) ja sama osakonna nõunik Kairi Ani (tel: 58851373, e-mail: kairi.ani@fin.ee). Eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (tel: 58851493, e-mail: virge.aasa@fin.ee). Eelnõu toimetas keeleliselt personali- ja õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (tel: 58851468, e-mail: sirje.lilover@fin.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu on järgmiste seaduste rakendusakt:

1) tulumaksuseaduse ja kaitseväeteenietuse seaduse muutmise seadus (RTI, 30.06.2023, 107);

- 2) tulumaksuseaduse ning sotsiaalmaksuseaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse muutmise seadus (RTI, 06.07.2023, 5);
- 3) perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (RTI, 06.07.2023, 6);
- 4) tulumaksuseaduse muutmise seadus (RTI, 17.04.2024, 2);
- 5) ravikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (töövõimetuse ennetamine) (RTI, 02.05.2024, 3);
- 6) tulumaksuseaduse ja kogumispensionide seaduse muutmise seadus (RTI, 03.12.2024, 1);
- 7) kogumispensionide seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (RTI, 03.12.2024, 3).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse lisa 1 „Residendist füüsilise isiku tuludeklaratsioon“ tabelis 5.3 „Investeerimisriskiga elukindlustuslepingud“ deklareeritakse elukindlustuslepingu alusel saadud summa ja kindlustusvõtja tasutud kindlustusmaksed juhul, kui seda investeerimisriskiga elukindlustuslepingut ei ole hõlmatud investeerimiskonto süsteemi.

Tabelit täiendatakse märkusega, mille kohaselt kui enne 2010. aasta 1. augustit sõlmitud investeerimisriskiga elukindlustuslepingu alusel tehti väljamakseid enne 2024. aasta 1. jaanuari, arvatakse TuMS § 20 lõikes 3 väljamakse summast lisaks alates 2024. aasta 1. jaanuarist tasutud kindlustusmaksetele maha ka kuni 2023. aasta 31. detsembrini tasutud kindlustusmaksete osa, mis ületab kuni sama kuupäevani tehtud väljamakseid.

Tabelist 5.3 jäetakse TuMS § 17¹ lõike 2 punkti 5 alusel välja täpsustus, mille kohaselt kvalifitseerub finantsvarana selle paragrahvi tähenduses ainult alates 2010. aasta 1. augustist sõlmitud investeerimisriskiga elukindlustusleping. Nimetatud kuupäev oli seotud TuMS § 20 lõikes 3 oleva üleminekusättega, mille kohaselt ei maksustata kuni 2023. aasta lõpuni investeerimisriskiga elukindlustuslepingu alusel saadud tulu, kui see makstakse välja pärast 12 aasta möödumist kindlustuslepingu sõlmimisest ja kindlustusleping on sõlmitud enne 2010. aasta 1. augustit.

Kuna TuMS § 20 lõige 3 kaotas 2024. aasta 1. jaanuaril kehtivuse, ei ole ka täpsustusel enam tähendust.

Tabelit 6.1 täiendatakse väärtpaberite võõrandamisest saadud kasu või kahju sätetega. TuMS § 17¹ alusel on nendeks teatud liiki väärtpaberid (avalikult pakutavad väärtpaberid, reguleeritud väärtpaberiturul ja mitmepoolses kauplemissüsteemis kaubeldavad väärtpaberid ning investeerimisfondi aktsiad ja osakud), investeerimishoiused, investeerimisriskiga elukindlustuslepingud ja muud teatud eriliigilised finantsinstrumendid, mille suhtes kehtivad kõrgendatud nõuded (tuletisinstrumendid ja lühiajalise §17¹ võlaväärtpaberid ehk rahaturuinstrumendid).

Tabelit 6.1 täiendatakse pandikirja ja ühisrahastusinvesteeringu sätetega.

Tuleb arvestada, et kui finantsvara võõrandamisest saadud kahju ületab kasu, siis kahju summat muust maksustatavast tulust maha ei arvata, vaid kantakse järgmisele maksustamisperioodile ja arvatakse finantsvara võõrandamisest saadud kasust maha järgmistel maksustamisperioodidel.

Mahaarvamist ei tehta investeerimiskontol olnud raha eest soetatud finantsvaralt saadud kahju korral.

Tabeli 6.1 veerus „kasu/kahju“ arvutab Maksu- ja Tolliamet finantsvara võõrandamisest maksustamisperioodil saadud kasu või kahju järgmise valemi alusel: müügihind (C: kogus x hind), millest on maha arvatud soetamismaksumus (A: kogus x maksumus) ja võõrandamise kulud (B).

Kahju näidatakse miinusemärgiga.

Maksustamisperioodil investeerimiskonto vahenditest soetatud finantsvaralt saadud tulu deklareeritakse tabelis 6.5 „Investeerimiskonto“.

Investeerimiskonto väljamaksena käsitatakse kõiki investeerimiskontolt tehtud kandeid, millega ei soetata finantsvara või millega ei kanta raha üle maksumaksja teisele investeerimiskontole.

Väljamaksena käsitatakse ka finantsvaralt saadud tulu, mida ei kanta viivitamata investeerimiskontole, välja arvatud lõikes 2 sätestatud juhul. Väljamaksena ei käsitata valuuta konverteerimist investeerimiskontol ega investeerimiskonto, väärtpaberikonto või ühisrahastusteenuse osutaja hallatava platvormi kasutamiseiga seotud tasu.

TuMS § 61 lõikes 67¹ sätestatud rakendussätte muutmisega võimaldatakse 2024. aasta eest esitatavas füüsilise isiku tuludeklaratsioonis investeerimiskontona deklareerida ka investeerimisühingu juures enne 2024. aasta 1. jaanuari avatud konto. Selleks, et sellise konto kaudu enne 2024. aasta 1. jaanuari soetatud finantsvaralt saadavalt kasult või tulult tekkivat tulumaksukohustust edasi lükata, tuleb finantsvara soetamismaksumus deklareerida investeerimiskonto 2024. aasta sissemaksena. Sel juhul käsitatakse seda investeerimiskontol olnud raha eest soetatud finantsvarana.

Tulumaksuseaduse ja kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadusega tunnistati kehtetuks TuMS §-d 23¹, 23⁴ ja 25 ehk füüsilise isiku täiendava maksuvaba tulu laste ülalpidamise korral ja abikaasa kasutamata maksuvaba tulu ning eluasemelaenu intresside maha arvamise õigus. Sellega seoses jäetakse välja määruse lisa 2 vormil A tabelid 9.5 ja 9.7 ning tehakse selgitustes vastavad täpsustused.

Residendist füüsilise isiku välisriigis saadud tulu maksustamine sõltub välisriigi õigusaktidest ning Eesti ja välisriigi vahel sõlmitud topeltnmaksustamise vältimise lepingust. Kui need näevad ette tulu maksustamise selle allikariigis, siis ei ole investeerimiskontost maksukohustuse edasilükkamisel abi.

Määruse lisas 3 toodud vormil E „Residendist füüsilise isiku ettevõtlusest saadud tulu“ muudetakse tabeli 4, millel füüsilisest isikust ettevõtja deklareerib oma ajutise töövõimetuse perioodid. Muutmine on tingitud sotsiaalmaksuseaduse muudatusest, mille kohaselt tekib füüsilisest isikust ettevõtjal õigus arvata maksustatavast tulust maha arvestuslik hüvitis kõikidele töövõimetuslehtede korral.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele.

4. Määruse mõjud

Määruse eelnõuga muudetakse rahandusministri 14. juuni 2011. a määrusega nr 30 „Residendist füüsilise isiku tulu deklareerimine“ kehtestatud deklaratsioonivorme, mis viiakse kooskõlla punktis 1.3 loetletud seaduste muudatustega. Täpsustatakse deklaratsioonivormide täitmise korda.

Eelnõuga ei kaasne ettenähtavaid sotsiaalseid tagajärgi ega mõjusid riigi julgeolekule, rahvusvahelistele suhetele, keskkonnale, regionaalarengule ega riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuste töökorraldusele.

5. Määruse rakendamiseiga seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Mõjusid on analüüsitud määruse aluseks olevate tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduste menetlemisel.

Määruse rakendamine eeldab maksuhaldurilt IT-arenduste tegemist seoses deklaratsioonivormide muutmisega, mis kaetakse Maksu- ja Tolliameti eelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrust rakendatakse 2024. aasta 1. jaanuarist.

7. Määruse kooskõlastamine ja huvirühmade kaasamine

Määruse eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks Maksu- ja Tolliametile ning Eesti Maksumaksjate Liidule. Arvestatud Maksu- ja Tolliameti ettepanekutega.